

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

نگاهی به کارکردهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

حسن مجیدی

□ نکات برجسته:

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از ابتکارات امام خمینی (ره) برای حفاظت و حراست از اساس انقلاب اسلامی است در بررسی کارکردهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی می‌توان به موارد زیر در قالب نمودار اشاره کرد

□ مقدمه

انتخاب فرمانده جدید سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به وسیله فرمانده معظم کل قوا در سالروز تاسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و تاسیس قرارگاه فرهنگی اجتماعی سپاه به فاصله چند روز از هجمه امریکا به این بازوی قدرتمند ملت ایران در قرار دادن سپاه در فهرست گروه‌های تروریستی، بار دیگر توجه افکار عمومی و محافل داخلی و خارجی را متوجه سپاه پاسداران این ثمره ارزشمند انقلاب اسلامی و نگهبان قدرتمند آن کرده است. نگاهی به ساختار و عملکرد سپاه پاسداران به عنوان نهادی با کارکردهای متنوع و اهمیت راهبردی آن در درک چرایی توجه دوست و دشمن به این نهاد کم نظیر ضروری است. نوشتار حاضر مروری کوتاه دارد بر کارنامه و کارکردهای مختلف سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

□ شکل گیری سپاه پاسداران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۵۷، به فرمان امام خمینی(ره) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پس از بحث‌ها و جلساتی با دولت موقت تشکیل شد و اساسنامه آن به تصویب شورای انقلاب رسید. در جریان تأسیس شورای انقلاب دولت موقت سکان اداره کشور را به دست داشت و رئیس دولت موقت نیز تأکید داشت که اگر می‌خواهد مجموعه‌ای با عنوان سپاه پاسداران تشکیل شود باید زیر نظر دولت باشد.

از سوی دیگر نیروهای انقلابی در سال ۵۷ که به دنبال اجرای فرمان امام خمینی(ره) بودند تأکید داشتند مجموعه انقلابی سپاه پاسداران باید زیر نظر ولی فقیه باشد. جواد منصوری اولین فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در این باره می‌گوید: «این‌ها (اعضای دولت موقت) اصرار داشتند که مثلاً دادگاه انقلاب باید منحل شود و دادگستری برای رسیدگی به افراد انتخاب شود و بنابراین سپاه پاسداران، جهاد سازندگی و نظایر این‌ها تماماً باید زیر نظر دولت باشد. ما با این نظر مخالف بودیم و یک ماه و نیم با نمایندگان دولت بحث کردیم و بالاخره اساسنامه‌ای را برای سپاه پاسداران به تصویب رساندیم که سپاه پاسداران باید زیر نظر ولی فقیه باشد، بنابراین اولین حکم شورای فرماندهی سپاه، توسط شورای انقلاب و با تأیید امام صادر شد.^۱

بدین ترتیب سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان نهادی مکتبی و انقلابی در آغاز پیروزی انقلاب اسلامی شکل گرفت تا بتواند از انقلاب در مقابل تهدیدات و توطئه‌های دشمنان دفاع نماید. توجه به شرایط و حساسیت‌های زمان شکل‌گیری این نهاد انقلابی، اهمیت، حساسیت و صعوبت نقش آفرینی آن را نشان می‌دهد. جامعه انقلابی ایران در آغاز پیروزی و تحقق حاکمیت از جنبه‌های امنیتی با دشواری‌های خاصی مواجه بود. عناصر صاحب نفوذی که با پیروزی انقلاب منافع خود را در خطر می‌دیدند، گروهک‌های سیاسی غیر اصیلی که قبل از پیروزی خود را وارد صفوف مردم کرده بودند، عوامل و نفوذی‌های بیگانگان و مخاصمات دول استعمارگر که با پیروزی ملت مسلمان ایران منافع خود را بر باد رفته می‌دیدند، نیاز مبرم به یک تشکل امنیتی و دفاعی را برای امنیت جامعه و حفظ انقلاب نمایان ساخت. در ادوار بعدی به‌خصوص در دوران دفاع مقدس و سازندگی نقش بی‌بدیل سپاه در حفاظت از اساس انقلاب و نظام جمهوری اسلامی انکار ناپذیر است.

یکی از سازمان‌های مهم که پس از پیروزی انقلاب‌ها پدید می‌آید، سازمان‌های متشکل از انقلابیون و توده مردم است. کمیته‌های انقلاب اسلامی و به تعاقب آن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از اولین سازمان‌هایی بودند که به ضرورت حل مسائل نظامی و امنیتی و تأمین امنیت، آسایش و رفاه مردم پس از پیروزی انقلاب اسلامی تشکیل شدند. زمینه‌های فکری و ایدئولوژیک تشکیل سازمان‌های کمیته و سپاه همان ایدئولوژی انقلاب اسلامی است. در بررسی زمینه‌ی کارگزاری این نتیجه حاصل شد که مردم انقلابی و متدین در شکل‌گیری دو سازمان به ویژه

^۱ <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/01/28/341333>

در کمیته نقش زیادی ایفا کردند و در سپاه بیشتر، مبارزان و فعالان سیاسی نقش داشتند. نقش روحانیون و علما نیز در کمیته قابل توجه است. در بررسی ساختار سیاسی، نهاد رهبری و شورای انقلاب موافق سازمان‌های کمیته و سپاه بودند. مهدی بازرگان، رئیس نهاد دولت موقت و ابوالحسن بنی‌صدر، رئیس جمهور وقت با عملکرد کمیته و سپاه مخالف بودند. اعضای احزاب و گروه‌های سیاسی موافق کمیته و سپاه بوده و در شکل‌گیری آنها نقش داشتند. در بررسی ساختار اجتماعی و فرهنگی حوزه علمیه و روحانیت، دانشگاه و دانشگاهیان، مساجد و حسینیه‌ها و افراد مذهبی و هیئتی، اقشاری مانند بازاریان و تجار و کسبه، کارمندان ادارات دولتی در تشکیل و گسترش کمیته‌ها و سپاه نقش داشتند.^۱

شورای فرماندهی سپاه طی اطلاعیه‌ای در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۵۸ وظایف کلی سپاه را به شرح ذیل اعلام کرد:

۱. کمک به اجرای امور انتظامی، امنیتی و کنترل، تعقیب و دستگیری عناصر ضد انقلاب
۲. مبارزه مسلحانه علیه جریان‌های مسلح ضد انقلاب
۳. دفاع در برابر حملات و اشغالگری‌های عوامل یا قوای بیگانه در داخل کشور
۴. همکاری و هماهنگی موثر با نیروهای مسلح جمهوری اسلامی مطابق آیین نامه‌های مربوطه
۵. تربیت و آموزش اخلاقی، ایدئولوژیک، سیاسی و نظامی کادرهای سپاه
۶. کمک در اجرای دستورات [شورای] انقلاب اسلامی و دادگستری دولت جمهوری اسلامی
۷. حمایت از نهضت‌های آزادیبخش و حق طلبانه مستضعفین جهان تحت نظارت رهبری انقلاب اسلامی
۸. مشورت و استفاده از نیروهای انسانی و تخصصی سپاه به هنگام بروز بلایا و حوادث غیرمترقبه و کمک به پیشبرد طرح‌های عمرانی دولت به منظور استفاده هرچه بیشتر از نیروی سپاه.^۲ به دنبال فعالیت‌های گسترده سپاه در مبارزه با گروهک‌ها و عناصر ضد انقلاب و پس از آن حضور چشمگیر در جبهه‌ها، حضرت امام (ره) در تاریخ ۲۶ شهریور ۱۳۶۴ فرمان تشکیل نیروهای زمینی، هوایی و دریایی در سپاه پاسداران را صادر کردند.^۳

^۱ - زیبا عابدی "زمینه و بسترهای فکری، ساختاری و کارگزاری به وجود آمدن سازمان‌های انقلابی پس از انقلاب اسلامی ایران (مطالعه موردی: سازمان‌های سپاه پاسداران و کمیته‌های انقلاب اسلامی ایران" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شاهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۹۴

^۲ - سایت جامع دفاع مقدس defamoghaddas.ir/fa/publishloc و نیز:

<https://hawzah.net/fa/Magazine/View/۹۳۰۸۴/۷۴۹۴/۵۴۱۵>

^۳ - تبیان، جلد ۳۳، سپاه پاسداران در اندیشه امام خمینی (ره)، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹

□ سپاه پاسداران از منظر رهبران انقلاب اسلامی^۱

گزیده‌ای از فرمایش‌های امام خمینی (ره)

«سپاه پاسداران که رکنی بزرگ در پیروزی انقلاب اسلامی است، با اقتدا به مولای خود سید مظلومان، علیه الصلوة والسلام، نجات بخش ملت ایران و اسلام عزیز از شب‌های تاریک و ظلمانی ستم‌شاهی بوده و در پاسداری از انقلاب و هدف‌های آن عاملی مؤثر و رکنی رکین بوده و هست».

«نهاد مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به حق از بزرگ‌ترین سنگرهای دفاع از ارزش‌های الهی نظام ما بوده و خواهد بود».

«من سپاه پاسداران را بسیار عزیز و گرامی می‌دارم؛ چشم من به شماست، شما هیچ سابقه‌ای جز سابقه اسلامی ندارید».

«من به طور جدأ و اکید می‌گویم که انقلاب و جمهوری اسلامی و نهاد مقدس سپاه پاسداران اسلامی که به حق از بزرگ‌ترین سنگرهای دفاع از ارزش‌های الهی نظام ما بوده و خواهد بود، به وجود یکایک شما (پاسداران) نیازمند است».

بر اساس تحقیقات صورت گرفته در صحیفه نور امام نقش‌های مورد انتظار امام از سپاه به ترتیب فراوانی مضامین در ۲۲ جلد صحیفه امام عبارتند از: ۱- پاسداری از اسلام ۲- پاسداری از کشور اسلامی ۳- پاسداری از انقلاب اسلامی ۴- پاسداری از مردم ۵- پاسداری از جمهوری اسلامی است می‌توان نتیجه گرفت که: نقش سپاه پاسداران نقشی دائمی، فراگیر، سرنوشت ساز، کلیدی و استراتژیک است. نقش‌های پنجگانه سپاه پاسداران از یکدیگر جدایی ناپذیرند. بیشترین فراوانی محورها در مقوله نقش، محور دشمن‌شناسی و مقابله با دشمنان می‌باشد. سازگاری ویژگی سپاه پاسداران با نقش آن لازم و مناسب بوده و تبیین نقش و ویژگی سپاه پاسداران در بهبود مدیریت و کارایی آن مؤثر خواهد بود.^۲

گزیده‌ای از بیانات رهبر معظم انقلاب

«سپاه پاسداران در سایه ی روحیه ی انقلابی و معنویتی که از سرچشمه ی جوشان دل منور و روح مصفای آن امام عارفان و قدوه ی صالحان پیوسته می‌جوشید و بیش از همه، جوانان رزمنده و خالص سپاه و بسیج را سیراب

^۱ <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/01/28/341387/>

^۲ روح... حیدرزاده کلهرودی، تبیین نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ویژگی‌های لازم برای ایفای این نقش از دیدگاه حضرت امام خمینی (قدس سره)، کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی، ۱۳۷۴

می‌کرد توانست نقش تعیین کننده ای را در دفع حمله ایادی استکبار به جمهوری اسلامی ایفا کند و در کنار ارتش و با به کارگیری بسیج مردمی، درس تلخی به دشمنان اسلام بدهد و حفظ و استمرار نظام جمهوری اسلامی را تضمین کند».

«... سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که مولود مبارک انقلاب اسلامی است، در همه ی جهان پس از صدر اسلام پدیده ی بی سابقه ای است. این پدیده در حقیقت مظهر عینی و مجسمی است برای شعارهای انقلاب اسلامی، شعار ایستادگی در مقابل همه ی قدرت‌های بزرگ با سلاح اتکال به خدا، شعار غلبه خون بر شمشیر و شعار حرکت برای نجات مستضعفان و از همین روست که سلطه‌های بزرگ در سراسر جهان با چشم انزجار و نفرت، بدین پدیده ی الهی می‌نگرند چنان که به انقلاب اسلامی».

«سپاه پاسداران نور چشم و عضو اصلی انقلاب است، چرا که از بطن انقلاب روییده، رشد کرده و رو به کمال است».

«برجستگی سپاه، در همراهی «سلحشوری نظامی» با «خلوص معنوی» بوده و همه ی موفقیت‌ها از هماهنگی این دو ناشی شده است و این عنصر اصلی که صفت مجاهدان جلیل القدر صدر اسلام و پایه گذاران افتخارات تاریخی اسلام است، همواره باید در سپاه پاسداران حفظ شود».

کارکردهای سپاه پاسداران

۱. حفاظت از اساس نظام و تمامیت ارضی در دوره تثبیت نظام و دوران دفاع مقدس

نقش بی‌بدیل سپاه در سال‌های تثبیت نظام جمهوری اسلامی را می‌توان در حل غائله کردستان، کشف مقابله با کودتاهاى مختلف از جمله کودتای نقاب، مقابله جدی با منافقین و اشراى مناطق مختلف کشور و نیز مقابله جدی با جریان‌های دیگر تجزیه طلب و ضد انقلاب در مناطق مختلف کشور بر شمرده. شاید بتوان گفت با شکل‌گیری بسیج زیر نظر و با هدایت و فرماندهی سپاه بعد مردمی و فراگیری سپاه دو چندان شد و این امر در طول دفاع مقدس در توفیقات سپاه نقشی اساسی داشت. لذا می‌توان گفت در نتیجه فعالیت‌های گوناگون سپاه در زمینه‌های فرهنگی، تبلیغاتی و انتظامی در سطح کشور و حضور گسترده در جبهه‌ها و همچنین تشکیل بسیج

بسیست میلیونی مردمی به فرمان امام خمینی (ره) در سال ۶۱، اساسنامه جدید سپاه پاسداران به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید که طبق آن، سپاه نهادی تحت فرماندهی عالی مقام رهبری انقلاب معرفی شده است. ذکر این نکته لازم است که اگرچه سپاه در بدو تأسیس بیشتر وظیفه تأمین امنیت داخلی و مبارزه با گروه‌های برانداز را بر عهده داشت، ولی با توجه به شرایط بعدی به وجود آمده در کشور یعنی شروع تهاجم عراق به مرزهای کشور، وظیفه حراست و دفاع از مرزهای کشور را نیز بر عهده گرفت.

۲. هدایت بسیج به منزله عمق استراتژیک نظام

در یک تعریف، بسیج نهادی است که بسترهای متناسب با شرایط زمانی و مکانی را برای خدمت رسانی داوطلبانه و سودمند اجتماعی توسط نیروهای با انگیزه‌های درونی (خودانگیخته) سامان می‌دهد. بسیج برآیند همه قوای ملی بوده و هست و همه اقشار ملت سهامدار این سرمایه عظیم ملی‌اند. دقیقاً از همین جهات است که بسیج مثل همه ارزش‌های مقدس دینی و میهنی ما میراث مشترک و غرورآفرین همه ایرانیان است. چه آنان که در جهاد مقدس هشت ساله شرکت کردند و داغ زخم‌های آن را بر پیکر خود احساس نمودند و چه آنان که به سبب محدودیت‌ها و معذوریت‌ها (همچون بانوان، خردسالان و ناتوانان) از شرکت مستقیم در آفرینش آن افتخارات تاریخی بازماندند. بسیج تنها ارتش شکست‌ناپذیر دنیا از سوی امام خمینی (ره) به عنوان لشکر مخلص خدا نام گرفته است، لشکری که با تدبیر محمدی در سر متکی و مجهز به فطرت فاطمی با حلم حسنی، شجاعت حسینی، عبادت سجادی، در جستجوی تأمین و تحقق عدالت علوی و حکومت مهدوی است. می‌توان گفت بسیج نیرویی است مردمی برای دفاع خالصانه و داوطلبانه از انقلاب و نظام و کمک به پیشرفت و نیز رفع و مدیریت بحران‌ها در همه عرصه‌ها و زمان‌ها از جانب همه اقشار و نیروهای مردمی که اساس انقلاب و نظام و قانون اساسی و تفکر ولایی را پذیرفته‌اند. با توجه به جایگاه بسیار حساس بسیج در نشان دادن چهره نظام جمهوری اسلامی و ایجاد جاذبه در درون جامعه برای مشارکت و جذب هر چه بیشتر جوانان و نوجوانان به سمت الگوهای سازنده مبتنی بر هویت ملی - مذهبی از دیدگاه مقام معظم رهبری، بسیج و بسیجی مسئولیتی سنگین را به عهده داشته و توانست یک ارتش معنوی مردمی را پایه ریزی کند.

فلسفه وجودی بسیج فقط به جنگ و مسئله نظامی محدود نمی‌شود و امنیت داخلی کشور در سخت‌ترین شرایط یعنی دوران فعالیت منافقین و دیگر گروه‌های ضد انقلاب که با کمک کشورهای خارجی ذی نفع در ایران درصدد آشوب و تنش و تجزیه و جدایی قسمتهایی از خاک کشور بودند، به مدد نیروی بسیج و پایگاه‌های مقاومت حفظ شد. در حوادث طبیعی و بلایا، همچون زلزله، سیل و طرح واکسیناسیون فلج اطفال حضور بسیجیان گره‌گشای مشکلات و مایه دلگرمی مردم و مسئولان بوده است.

می‌توان گفت بسیج به تعبیر رهبر انقلاب یعنی متن مردم با این حال از حیث ضرورت‌های سازماندهی و بهره‌گیری حداکثری از مزیت‌های نسبی اقشار مختلف امروز در راه تشکیل ارتش بیست میلیونی بسیج اصناف و گروه‌های دانش محور از بسیج روحانیون و طلاب و نیز بسیج دانشجویی گرفته تا بسیج اساتید و مهندسين و پزشکان و از بسیج زنان تا بسیج عشایری تلاش‌های درخور توجهی برای تحقق ارتش بیست میلیونی صورت گرفته است. ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی و دفاعی، فرهنگی و اقتصادی به‌خصوص در عرصه سازندگی و محرومیت زدایی در سالیان اخیر تأثیرات ماندگاری بر کارآمدی نظام جمهوری اسلامی داشته است. آفاق تأثیرات و الگوسازی بسیج از مرزهای جمهوری اسلامی ایران فراتر رفته و امروزه تبلور تفکر و فرهنگ و روحیه و تشکیلات مردمی بسیج را می‌توان در حزب... لبنان، حشدالشعبی عراق و انصارا... یمن یافت. این نمونه‌های الهام بخشی بسیج بی‌شک در شکست دادن رژیم صهیونیستی، داعش و رژیم سعودی در یمن نقشی بی‌بدیل داشته‌اند.

شاید بتوان گفت سپاه با بهره‌گیری از نقش بسیج با توده مردم ارتباطی ارگانیک یافته و بسیج، عمق استراتژیک نظام را در سراسر پهنه سرزمینی ایران شکل داده است. لذا برکات و آثار بسیج تا حد زیادی به دلیل نقش جهت‌دهی، فرماندهی و مدیریت راهبردی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در چهار دهه گذشته، در حفظ ماهیت و هویت مردمی سپاه پاسداران نقشی ماندگار داشته است.

۳. ارائه الگوی مدیریت جهادی

مدیریت بر مبنای شایستگی یک رویکرد منسجم و هماهنگ برای اداره سرمایه‌های انسانی در بلندمدت است که بر اساس مجموعه مشترکی از شایستگی‌های مرتبط با راهبردهای کلان کشور تدوین می‌شود. دوران دفاع مقدس برای پیش‌برد جنگ در یک شرایط خاص و جهادی نیاز به فرماندهی و مدیرانی داشت تا به صورت فوق‌العاده و بعضاً خارج از چهارچوب و قواعد از پیش نوشته شده کارهای جنگ را پیش ببرند. در نتیجه برای پیش‌بردن امور در چنین فضایی نیاز به فرماندهان و مدیران با توانایی‌ها و استعدادهای خاص بود. از آن جایی که سپاه پاسداران بعد از جنگ همچنان با قدرت تمام در ابعاد مختلف به فعالیتش ادامه داده است و با توجه به عرصه‌های مهم و تاثیرگذاری که در آن مشغول به نقش‌آفرینی است، نیاز به فرماندهان و مدیرانی با توانایی‌های بالا داشته است و برای انتخاب چنین فرماندهان و مدیران شایسته‌ای شناسایی الگوی مدیریت جهادی فرماندهان بزرگ دوران دفاع مقدس اهمیت داشته است. با وجود اینکه شرایط و نیازهای کشور نسبت به گذشته تغییر نموده است ولی همچنان از دوران طلایی و تجربیات ارزشمند دفاع مقدس هم می‌توان برای بهتر کردن و غنی‌سازی هر چه بیشتر شایستگی‌های مطلوب و مورد نظر برای انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌ها در سیستم فعلی استفاده نمود. زیرا مشاهده می‌شود که بسیاری از مدیران فعلی نظام در عرصه‌های مختلف کشور از همان فرماندهان دفاع مقدس بودند که

به شایستگی در آن زمان انتخاب شده و برای بروز استعدادهای خود عرصه پیدا کردند و در حال حاضر نتایج آن انتخاب‌ها را می‌بینیم. مدل‌های طراحی شده تاکنون در این زمینه عموماً برپایه شایستگی‌های اکتسابی طراحی شده است. بر اساس تحقیقات موجود: کیاست و تدبیر، فهم و تحلیل، شجاعت و صلابت، عزم و اراده، عبودیت و معنویت، طینت پاک و بزرگواری، بلندنظری و قدرت جسمانی از ویژگی‌های الگوی مدیریت جهادی به حساب می‌آید.^۱ الگوی مدیریت جهادی نه تنها مقهور بروکراسی نمی‌شود که با بهره‌گیری از روش‌های ابتکاری و خلاقانه بیشترین بهره‌وری را با کمترین امکانات بر جا می‌گذارد. مدیریت جهادی الهام گرفته از مشی فرماندهان دفاع مقدس مدیریتی شجاعانه، در صحنه، پیشگام و فعالانه و با پیوند عاطفی و قلبی عمیق با نیروی انسانی است که با حفظ سلسله مراتب و اطاعت از فرمانده راه ابتکار و پویایی و رشد و اعتلای زیر دستان را فراهم می‌آورد. می‌توان گفت ترکیب تجربه الگوی مدیریت جهادی دوران دفاع مقدس و بهره‌گیری از دانش روز، مدیریت توانایی‌ها و سبک رهبری سپاه و سازمان‌های تابعه را دو چندان کرده است.

۴. نوسازی و توسعه اقتصادی

بررسی فعالیت‌های صورت گرفته در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نشان از وجود کارنامه‌ای موفق و تاثیرگذار از سوی این نهاد انقلابی می‌باشد. با وجود اینکه در ابتدا گمان می‌رفت سپاه پاسداران بیشتر به وجوه نظامی خود توجه نماید اما عملکرد فرماندهی این نهاد نشان از عزم والای فرماندهان سپاه برای خدمتگذاری به میهن اسلامی در زمینه‌های گوناگون دارد. اجرای صدها پروژه اقتصادی و عمرانی از سوی سپاه پاسداران از جمله فن‌آوری‌های نظامی، سد سازی، راه سازی، بازسازی بنادر و شرکت در پروژه‌های عظیم نفت و گاز نشان از همت والای متخصصان این نهاد برای شکوفایی هر چه بیشتر کشور است. متخصصین مسائل اقتصادی پیش بینی می‌کنند موفقیت سپاه در پروژه‌های عظیم نفت و گاز می‌تواند در آینده موقعیت سپاه پاسداران را در عرصه‌های اقتصادی بیش از پیش بهبود بخشیده و در نهایت به عدم نیاز کشور به شرکت‌ها و پیمانکاران بزرگ خارجی منجر شود که این مسئله خواست حقیقی ملت ایران است. قرارگاه خاتم الانبیا در سال ۱۳۶۹ پس از اتمام جنگ شروع به فعالیت کرد البته این قرارگاه براساس اصل ۱۴۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به دستور فرمانده کل قوا تشکیل شد و در زمان سازندگی پس از جنگ و دوران ریاست جمهوری مرحوم آیت‌الله هاشمی شکل گرفت اما دلیل مهم تشکیل این قرارگاه صیانت و حفظ آرمان‌هایی بود که سپاه به خاطر آن‌ها جنگیده بود و حالا زمان بازسازی آن بود.

^۱ - محمد صادق خزعلی "طراحی مدل شایستگی مدیران و فرماندهان سپاه پاسداران مبتنی بر تجربیات دفاع مقدس" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده معارف اسلامی و مدیریت دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۶

۵- امنیت سازی و بازدارندگی

سپاه پاسداران با بهره گیری از تجربه دوران دفاع مقدس و با افزودن به سازمان و ساختار عملیاتی خود به جز سه نیروی هوایی، زمینی و دریایی از نیروی قدس و نیروی هوافضا نیز بهره می گیرد. توانایی تولید امنیت و بازدارندگی برای جمهوری اسلامی ایران برای اولین بار در ۲۵۰۰ اخیر تا سواحل مدیترانه گسترش یافته است. توان بازدارندگی جمهوری اسلامی با بهره گیری از توان نیروی متعارف هوایی زمینی و دریایی بر پایه نیروی قدس و نیروی هوافضا که عمدتاً بر توان موشکی ایران شکل گرفته، استوار می باشد. بی شک توان موشکی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که طی سالیان اخیر هدف توطئه شوم دشمنان انقلاب و جمهوری اسلامی برای خلع سلاح ایران از این ابزار دفاعی کارآمد بوده است؛ نقش بی چون و چرایی در به هم زدن محاسبات و راهبردهای ماجراجویانه امریکا و نایبان منطقه ای آن داشته است.

نتایج یک پژوهش نشان می دهد پویایی های امنیتی- نظامی موجود در منطقه غرب آسیا از تعاملات چهار سطح تحلیل «سطح داخلی دولت های منطقه»، «روابط دولت های منطقه با یکدیگر»، «تعامل امنیتی- نظامی منطقه غرب آسیا با مناطق همسایه نظیر مدیترانه، قفقاز و ...» و «نقش قدرت های جهانی در منطقه» در دو زیرمجموعه شامات (رژیم صهیونیستی، مصر، لبنان، سوریه، اردن و بازیگران غیردولتی نظیر سازمان آزادیبخش فلسطین، حماس و حزب...)، خلیج فارس (ایران، عراق و GCC و بازیگران غیردولتی نظیر الحشد الشعبی) نشأت می گیرد. نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با راهبردهایی از جمله «حمایت نظامی از بازیگران همسو (متحد) از نظر کمی و کیفی»، «حمایت اطلاعاتی از بازیگران همسو»، «آموزش همه جانبه بازیگران همسو»، «حمایت تبلیغاتی- رسانه ای از کنش های بازیگران همسو»، «ایجاد حمایت دیپلماتیک برای اقدامات بازیگران همسو»، «توانایی اقناع و ترغیب بازیگران همسو به انجام کنش های مدنظر (نفوذ)»، «دارا بودن فرهنگ، ایدئولوژی، گفتمان جذاب برای بازیگران همسو»، «استفاده از نیروی انسانی آموزش دیده، توانمند، معتقد و بانگیزه در انجام مأموریت ها» و «اعمال مدیریت موثر و کارآمد سازمانی در راستای دستیابی به اهداف» بر تحولات امنیتی- نظامی دو زیرمجموعه حوزه امنیتی منطقه ای غرب آسیا (خاورمیانه) یعنی خلیج فارس و شامات تأثیر می گذارد.^۱

^۱- نیما رضایی، نقش نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تحولات امنیتی- نظامی منطقه غرب آسیا (خاورمیانه)، رساله دکتری روابط بین الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۶

۶- نخبه سازی و نخبه پروری

شکل‌گیری سپاه پاسداران در ابتدای انقلاب اسلامی و درخشش این نهاد نظامی مردمی، فرهنگی و اقتصادی در تحقق اهداف و مسئولیت‌های محوله به‌خصوص در دوران دفاع مقدس از یکسو و پیوند این نهاد انقلابی با بسیج از سوی دیگر این امکان را برای سپاه پاسداران فراهم ساخته که به یکی از کانون‌های نخبه ساز و مدیرپرور در نظام جمهوری اسلامی ایران تبدیل شود. بسیاری از فرماندهان دفاع مقدس بعد از جنگ در مسئولیت‌های مختلف سیاسی و اقتصادی خوش درخشیدند. شکل‌گیری دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام و نقش آفرینی قرارگاه سازندگی خاتم الانبیاء این امکان را فراهم آورد که ضمن انتقال تجارب دوران دفاع مقدس به نسل دوم و سوم سپاه، بسیاری از جوانان مستعد و دارای روحیه جهادی و انقلابی بعد از جنگ نیز در مسئولیت‌های مختلف حضور یابند و با تکیه بر سرمایه اجتماعی دوران دفاع مقدس و اقبال مردمی در عرصه‌های خدمت حضور یابند.

۷. پاسداری از هویت فرهنگی و معنوی انقلاب

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حراست و حفاظت از اساس انقلاب را مسئولیت ذاتی خود می‌داند. مسلماً متناسب با همه‌ها و تهدیدات دشمنان انقلاب اسلامی، حرکت عمیق بازدارنده با ابزارهای متناسب امکان‌پذیر است و در کارزار فرهنگی سلاح نظامی سودمند نیست. سپاه پاسداران که با تکیه بر معنویت‌گرایی و اخلاص نیروهای خود در طول چهار دهه گذشته همواره نقش پیشران را در حفاظت و حراست از انقلاب اسلامی داشته است، پرورش دهنده نسلی از جوانانی است که چه در قالب پایوران سپاه، چه در قامت بسیج حامل ارزش‌ها و هویت انقلاب و دفاع مقدس و پاسدار میراث ارزشمند انقلاب است. این مهم اکنون به نظر می‌رسد با شکل‌گیری قرارگاه فرهنگی اجتماعی سپاه وارد مرحله تازه‌ای می‌شود. متنوع شدن ابزارها و نیز تولیدات فرهنگی، تغییر در نسل و افزایش جمعیت جوان و زیر سی سال کشور؛ اهمیت و توجه راهبردی به مقوله فرهنگ را مطرح می‌کند. البته این امر متوجه همه نیروها و نهادهای نظام به‌خصوص نهادهای فرهنگی و تربیتی و آموزشی و رسانه‌ای کشور است؛ اما سپاه نشان داده است که با بهره‌گیری از توان بسیج و سازماندهی خود و شناخت بعد سازمان یافته تهاجم فرهنگی و مقابله سایبری و امنیتی اطلاعاتی با کانون‌های عمدتاً خارجی هجمه فرهنگی می‌تواند توان بازدارندگی نظام در عرصه فرهنگی و اجتماعی را نیز بالا ببرد. در هر حال ظرفیت‌ها و کارکردهای مختلف سپاه اکنون به نحوی است که مقابله دشمنان برای به انفعال و ضعف کشاندن این نیرو از جمله اقدام خصمانه نامیدن سپاه به منزله گروهی تروریستی نمی‌تواند مانع از تداوم و اوج‌گیری فعالیت سپاه پاسدارانی بشود که متکی بر توان ملت و بازوی توانمند جمهوری اسلامی در دفاع از اساس و کیان خود است.